

# VALSTYBINĖ AUGALININKYSTĖS TARNYBA PRIE ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJOS

## 2011 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

2012 m. vasario 8 d. Nr.1N-4  
Vilnius

### AUGALŲ DAUGINAMOSIOS MEDŽIAGOS KONTROLĖ

Igyvendindami valstybės politiką augalų dauginamosios medžiagos kokybės srityje, *Augalų dauginamosios medžiagos skyriaus* (toliau – ADM skyrius) specialistai kartu su Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – Tarnyba) regioninių skyrių specialistais pagal savo kompetenciją užtikrino įstatymų ir kitų su sėklininkyste susijusių teisės aktų vykdymą, dauginamosios medžiagos sertifikavimą, kontroliavo šalies rinkai tiekiamos augalų dauginamosios medžiagos atitiktį teisės aktuose nustatytiems reikalavimams, vertino ūkio subjektų pasirengimą dauginti ir tiekti rinkai augalų dauginamąją medžiagą.

2011 metais buvo aprobuota 12 582 ha sėklinių pasėlių, 1 307 000 vnt. sodo augalų dauginamosios medžiagos, sertifikuota 31 319 t sėklos ir sėklinių bulvių, 1 278 000 vnt. sodo augalų dauginamosios medžiagos, ištirta 440 sertifikuotos sėklos siuntų veislės tapatumui ir veisliniam gryniui nustatyti, kokybės rodikliams nustatyti paimti 977 mėginiai iš sertifikuoti paruoštų dauginamosios medžiagos siuntų ir 286 mėginiai daigumo rodikliui nustatyti ir jo galiojimo terminui pratęsti, Tarnybos regioniniuose padaliniuose atlikti 4312, o Augalininkystės produktų kokybės tyrimų laboratorijoje (skyriuje) – 10 252 dauginamosios medžiagos kokybės tyrimai, atspausdintos 46 055 etiketės dauginamosios medžiagos siuntoms ženklinti.

Sertifikuojant augalų dauginamąją medžiagą išduoti 1 152 sėklos sertifikatai, 21 sodo augalų sertifikatas, 129 sėklinių bulvių sertifikatai, 831 aprobavimo aktas. 2011 metais buvo nustatyti ūkio subjektų pateiktų augalų dauginamosios medžiagos mėginių kokybės rodikliai ir išduotos 5 227 pažymos.

2011 metais dėl sėklinių pasėlių kokybės neatitikties teisės aktuose nustatytiems reikalavimams buvo išbrokuoti 239,1 ha sėklinių pasėlių, iš jų: 111,7 ha žieminių javų, 97 ha vasarinių javų, 20,6 ha pašarinių augalų ir 9,8 ha sėklinių bulvių.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos augalų sėklininkystės įstatymo 8 straipsnio 4 dalimi, pareigūnai, atsakingi už dauginamosios medžiagos tiekimo rinkai kontrolę, patikrino 185 dauginamosios medžiagos tiekėjus, iš jų – 55 atestuotus. Vykdam rinkai tiekiamos dauginamosios medžiagos kontrolę, buvo atlikti planiniai ir neplaniniai dauginamosios medžiagos tikrinimai prekybos ir sandėliavimo vietose. Taip pat itin daug dėmesio skirta dauginamosios medžiagos tikrinimui specializuotose sėklų parduotuvėse, mugėse ir turgavietėse. 2011 metais minėtose vietose

atlikti 252 tikrinimai, iš kurių – 65 neplaniniai. Tikrinimų metu buvo paimti 6 kontroliniai sėklos mėginiai.

Dauginamosios medžiagos tiekimo rinkai tikrinimų metu nustatyti 32 dauginamosios medžiagos tiekimo rinkai pažeidimai, iš jų – 6 per planinius ir 26 per neplaninius patikrinimus. Pagal Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 189 straipsnį surašyti 32 administracinių teisės pažeidimų protokolai, iš jų – 30 dėl prekybos nesertifikuota dauginamąja medžiaga ir 2 dėl prekybos iš nesandarių ir nepaženklintų fasuočių. Surašytas 31 nutarimas ir 1 administracinis nurodymas.

Vykdam atestuotų dauginamosios medžiagos tiekėjų (toliau – atestuoti tiekėjai) priežiūrą buvo patikrinti 46 atestuoti tiekėjai. Dėl neatitikties teisės aktuose nustatytiems reikalavimams iš sąrašo buvo išbraukta 16, o pagal atestuotų tiekėjų pateiktus prašymus dėl veiklos nutraukimo 14 atestuotų tiekėjų. Iš viso buvo patikrintas 101 atestuotas tiekėjas. Patikrinimai sudarė 50 proc. bendro atestuotų tiekėjų skaičiaus (sąrašė yra 203 tiekėjai).

2011 metais gauti 29 prašymai dėl tiekėjų atestavimo. Dėl pareiškėjų pateiktų duomenų ar kitų neatitiktį teisės aktuose nustatytiems reikalavimams 2 iš jų nebuvo perduoti svarstyti atestavimo komisijoms. Vadovaujantis Dauginamosios medžiagos tiekėjų atestavimo tvarkos aprašu ir atsižvelgiant į atestavimo komisijų pasiūlymus iš viso buvo atestuoti 27 tiekėjai.

2011 metais buvo išduotas 31 dauginamosios medžiagos tiekėjo pažymėjimas, iš jų 4 dublikatai dėl pasikeitusių atestuotų tiekėjų pavadinimų ar adresų.

Tarnybos regioninių skyrių 28 specialistams buvo organizuoti mokymai rinkos kontrolės klausimais. Taip pat organizuoti mokymai, kuriuose dalyvavo 25 oficialūs aprobuotojai ir įgijo naujų teorinių ir praktinių žinių, kaip pagal nustatytus požymius vertinti sėklinio pasėlio atitiktį veislės tapatumo ir veislinio grynio reikalavimams.

Buvo parengti 53 teisės aktai, susiję su dauginamosios medžiagos sertifikavimu, tiekimu rinkai ir dauginamosios medžiagos tiekėjų atestavimu. Pagal atestuotų tiekėjų prašymus parengti 32 atsakymai dėl sertifikuotos sėklos kategorijos pažeminimo ir 75 atsakymai dėl etikečių išdavimo ir numerių suteikimo.

ADM skyriaus specialistai rinko duomenis apie Europos Sąjungos (toliau – ES) remiamos augalų sėklos aprobuotų sėklinių pasėlių plotą (ha) ir numatomą ES remiamos sėklos derlių. Duomenys buvo susisteminti, apibendrinti ir pateikti VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centrui (toliau – ŽŪIKVC). Taip pat buvo rengiama informacija apie dauginamosios medžiagos tiekėjų (tų, kuriems išduoti aprobavimo aktai, sėklos sertifikatai ir dauginamosios medžiagos tiekėjų pažymėjimai) sąrašus ir pateikta Nacionalinei mokėjimo agentūrai prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – NMA).

Specialistai konsultavo ūkio subjektus augalų dauginamosios medžiagos tiekimo rinkai, įvežimo iš ne ES ir ES šalių, etikečių, skirtų sėklos siuntos fasuotėms ženklinti, išdavimo klausimais.

## AUGALŲ VEISLIŲ REGISTRAVIMAS IR TEISINĖ APSAUGA

Įgyvendinant valstybės politiką augalų veislių tyrimo srityje, *Augalų veislių skyrius* (toliau – AV skyrius) užtikrina įstatymų ir kitų su minėta veiklos sritimi susijusių teisės aktų vykdymą. Nuo 2011 m. kovo 1 d. prie Tarnybos buvo prijungti *Kauno, Pasvalio, Plungės, Šilutės, Utenos, Vilniaus* ir *Kaišiadorių augalų veislių tyrimo skyriai* (toliau – AVT skyriai), kurių prijungimui reikiamus dokumentus parengė AV skyriaus specialistai.

2011 metų pradžioje (sausio–vasario mėn.), įvertinus ir apibendrinus 2008–2010 m. atliktų įvairių rūšių žemės ūkio, daržovių, sodo ir dekoratyvinių augalų veislių tyrimo rezultatus ir juos apsvarsčius Valstybinėje augalų veislių vertinimo komisijoje, buvo parengtas Nacionalinis augalų veislių 2011 metų sąrašas, į kurį buvo įrašytos 63 naujos augalų veislės, tarp jų – 10 Lietuvos selekcininkų sukurtų veislių, bei parengti išsamūs įrašytų naujų augalų veislių aprašai, selekcininkams išsiųsti pranešimai apie veislių įrašymą į minėtą sąrašą.

Dėl 62 žemės ūkio augalų ir daržovių rūšių veislių įrašymo į Bendruosius žemės ūkio ir daržovių rūšių veislių katalogus buvo perduoti duomenys Europos Komisijai (toliau – EK). Taip pat 2011 metais buvo parengti ir išleisti Informaciniai leidiniai Nr. 1 (15) ir Nr. 2 (16) apie teisinės apsaugos suteikimą augalų veislėms ir jų įrašymą į Nacionalinį augalų veislių sąrašą. Šiais leidiniais keičiamasi su kitomis 26 ES šalimis. Metų pradžioje parengtas ir išleistas leidinys apie 2010 metų augalų veislių ūkinio vertingumo tyrimo duomenis.

2011 metų pavasarį gautos ir įregistruotos 103 paraiškos dėl žemės ūkio augalų ar daržovių rūšių veislių įrašymo į Nacionalinį augalų veislių sąrašą ar dėl augalų veislių teisinės apsaugos suteikimo Lietuvos Respublikoje.

Organizuojant ir koordinuojant naujų augalų veislių tyrimus, nemažas praktinis darbas atliktas atrenkant naujas įvairių augalų rūšių veisles, pasižyminčias itin geromis ūkinėmis savybėmis. AVT skyriuose, esančiuose skirtingose Lietuvos klimato ir dirvožemio zonose, 2011 metais buvo atlikti 496 Lietuvos ir užsienio valstybių selekcininkų sukurtų žemės ūkio augalų ir daržovių ūkinio vertingumo nustatymo tyrimai (daugiau kaip 40 rūšių veislių).

2011 metų rudenį gautos ir įregistruotos 79 paraiškos dėl žemės ūkio augalų veislių įrašymo į Nacionalinį augalų veislių sąrašą. Sudaryti ir Tarnybos direktoriaus įsakymu patvirtinti pavasarį ir rudenį sėjamų augalų rūšių veislių sėjos planai 7 AVT skyriuose.

AV skyriaus specialistai įvertino ir apibendrino 2011 metais tirtų augalų veislių tyrimų duomenis, informavo Lietuvos selekcininkus apie jų sukurtų augalų veislių ūkinio vertingumo tyrimo rezultatus, užsienio valstybių selekcininkams pateikė išsamias ataskaitas apie jų sukurtų augalų veislių ūkinio vertingumo tyrimo rezultatus bei sąskaitas už atliktus augalų veislių tyrimus. Valstybinei augalų veislių vertinimo komisijai buvo parengti siūlymai dėl pastaruosius 2–3 metus tirtų naujų veislių įrašymo į Nacionalinį augalų veislių 2012 metų sąrašą. Pradėtas rengti leidinio „Augalų veislių ūkinio vertingumo 2011 metų tyrimo duomenys“ projektas.

2011 metais Lietuvos Respublikoje 4 augalų veislėms suteikta teisinė apsauga, o 8 augalų veislėms – laikinoji teisinė apsauga Lietuvos Respublikoje.

### AUGALININKYSTĖS PRODUKTŲ KOKYBĖS TYRIMAI

Pagal savo kompetenciją, siekiant užtikrinti įstatymų bei kitų su grūdais ir jų produktais susijusių teisės aktų vykdymą, *Augalininkystės produktų kokybės tyrimų laboratorijos (skyriaus)* (toliau – APKT(S) laboratorija) specialistai tikrino valstybės rezerve esančių grūdų kokybės būklę, išdavė 98 kokybės sertifikatus ir 180 kokybę patvirtinančių pažymų ūkio subjektams, eksportuojantiems grūdus bei jų produktus.

Minėto skyriaus specialistai parengė ir NMA pateikė 8 informacijos suvestines apie išduotus sertifikatus bei eksportuojamų grūdų ir jų produktų kokybę.

Vykdamas valstybės rezervo grūdų laikymo sąlygų ir kokybės būklės valstybinę priežiūrą, atlikti 2 tikrinimai. Taip pat buvo atliekami valstybės rezervo grūdų specialiosios kokybinės–kiekybinės apskaitos tikrinimai ir tvirtinami grūdų partijų baigimo aktai. 2011 metais APKT(S) laboratorijos specialistai iš viso išnagrinėjo 4 grūdų partijų baigimo aktų rezultatus ir aktuose pateikė siūlymus dėl susidariusių grūdų netekčių nurašymo. Taip pat buvo išanalizuotas visų partijų baigimo aktuose užfiksuotų grūdų trūkumų susidarymo pagrindumas ir jų nurašymo teisėtumas.

APKT(S) laboratorijos ir Augalų apsaugos produktų kontrolės skyriaus specialistai tikrino iš intervencinių sandėlių parduodamų grūdų kokybę ir surašė 162 grūdų kokybės tikrinimo aktus. Grūdų supirkimo ir priėmimo saugoti metu įmonėse atlikti 43 tikrinimai. Buvo atlikti 168 kontroliniai kokybės vertinimo tikrinimai bei įvertintas 434 atsiskaitymo už superkamus grūdus su grūdų pardavėjais dokumentų teisingumas.

Rengiantis 2011 metų derliaus intervenciniams grūdų pirkimams, ūkio subjektų sandėliuose buvo atliekami tikrinimai, siekiant įvertinti jų pasirengimą bei tinkamumą priimti ir saugoti intervencinio pirkimo grūdus, surašyti ir pateikti Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūrai 4 tikrinimo aktai. 2011 metais parengti, suderinti su NMA ir Tarnybos direktoriaus įsakymais patvirtinti 3 procedūrų aprašai.

APKT(S) laboratorijos specialistai parengė 9 *Infratec* tinklo administravimo paslaugų teikimo sutartis. Pažymėtina ir tai, kad specialistai nuolat kontroliuoja grūdų ir jų produktų kokybės vertinimą grūdų analizatoriais *Infratec* ir vykdo bendrą šių prietaisų tinklo funkcionavimo priežiūrą bei prietaisų rodmenų kontrolę Lietuvos teritorijoje. 2011 metais *Infratec* prietaisų eksploatavimo vietose buvo atlikti 84 patikrinimai eksploatavimo sąlygoms ir matavimų tikslumui nustatyti, atlikti 1007 kontroliniai matavimai. Įmonių, superkančių, saugančių ir perdirbančių grūdus, bei *Infratec* prietaisus eksploatuojančių laboratorijų specialistams buvo suorganizuoti ir praversti dveji mokymai.

APKT(S) laboratorijos specialistai atliko 13 tikrinimų, kurių metu įvertino dauginamosios medžiagos mėginių ėmėjų atliekamų procedūrų atitiktį Tarptautinės sėklų tyrimo asociacijos (*International Seed Testing Association*, toliau – ISTA) kokybės sistemos užtikrinimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams ir ištyrė 16 mėginių.

Per 2011 metus iš viso iširti 6 166 mėginiai bei atlikti 18 185 kokybės tyrimai. Išrašyti 5 925 mėginių kokybę patvirtinantys dokumentai (1 lentelė).

1 lentelė. 2011 metais iširtų mėginių ir atliktų kokybės tyrimų skaičius

Tyrimų priežastis	Ištirtų mėginių skaičius	Atliktų kokybės tyrimų skaičius
Ilgalaikis saugojimas (valstybės rezervas)	34	292
Arbitražiniai (ginčai) tyrimai	6	23
<i>Infratec</i> tikrinimas	82	277
Augalų veislių kokybės tyrimai	1 565	4 353
2011 m. grūdų derliaus tyrimai	54	428
Nacionaliniam sėklų sertifikatui gauti	1 147	6 934
ISTA sertifikatui gauti	68	378
Nesertifikuojama sėkla	2 384	2 940
Užsakomieji grūdų ir kitų augalininkystės produktų kokybės tyrimai	826	2 560
<b>Iš viso:</b>	<b>6 166</b>	<b>18 185</b>

2011 metais APKT(S) laboratorijos specialistai dalyvavo tarptautiniuose palyginamuosiuose tarplaboratoriniuose tyrimuose, ištyrė 38 mėginius ir atliko 250 kokybės tyrimų. Palyginamųjų tyrimų rezultatai įvertinti gerai ir labai gerai. Be to, laboratorijos specialistai organizavo

tarplaboratorinius tyrimus grūdus superkančių ir saugančių įmonių laboratorijoms. Paruošė kontrolinius mėginius, surinko ir apibendrino informaciją apie gautus rezultatus, atliko statistinius skaičiavimus ir minėtą informaciją išsiuntė tarplaboratorinių tyrimų dalyviams.

Rengiantis laboratorijos akreditavimui pagal LST EN ISO/IEC 17025 standartą parengta ir patikrinta 40 laboratorijos kokybės vadybos sistemos dokumentų, 5 procedūrų aprašai suderinti su kitais Tarnybos padaliniais, su kurių kompetencijos sritimi jie yra susiję. Parengta 20 darbo su laboratoriniais įrenginiais instrukcijų, 50 įrašų formų.

APKTL(S) darbuotojai pagal kompetenciją teikė konsultacijas įvairiems ūkio subjektams augalininkystės produktų kokybės tyrimų atlikimo, mėginių ėmimo, standartų taikymo klausimais.

### **AUGALŲ APSAUGOS PRODUKTŲ REGISTRAVIMAS**

Šiuo metu Lietuvos Respublikoje profesionaliajam naudojimui įregistruoti 268 augalų apsaugos produktai: 122 herbicidai, 22 insekticidai, 80 fungicidų, 20 beicu, 10 augimo reguliatorių, 14 kitų (2 augimo inhibitoriai, 2 defoliantai, 6 fumigantai, 1 dezinfekcijos priemonė, 1 biologinis preparatas, 2 repelentai). Neprofesionaliajam naudojimui įregistruoti 36 augalų apsaugos produktai: 5 insekticidai, 8 fungicidai, 22 herbicidai ir 1 repelentas.

2011 metais atliktas augalų apsaugos produktų ir jų veikliųjų medžiagų tapatumo, fizikinių ir cheminių savybių, analizės metodų galiojimo, toksikologinių ir metabolizmo tyrimų (rizikos operatoriams, pašaliečiams, darbininkams); likučių augaluose, augaliniuose produktuose, cheminių medžiagų išlikimo ir pasiskirstymo aplinkoje (dirvoje, paviršiniame ir gruntiniame vandenyje, ore), ekotoksikologinių tyrimų (rizikos paukščiams, žinduoliams, dirvos makro ir mikro organizmams, bitėms, netiksliniams nariuotakojams) vertinimas ir priimti sprendimai dėl 41 augalų apsaugos produkto: įregistruota 15 augalų apsaugos produktų profesionaliajam naudojimui, 1 – neprofesionaliajam naudojimui, 11 augalų apsaugos produktų perregistruoti, 2 augalų apsaugos produktai neregistruoti dėl nepriimtinos rizikos žmonių sveikatai ir aplinkai, 8 – pakeisti naudojimo reglamentai, 1 – panaikinta registracija neprofesionaliajam naudojimui dėl nepriimtinos rizikos operatoriui, įvertinus naujus duomenis pakeistas 3 augalų apsaugos produktų klasifikavimas.

Taip pat priimti šie sprendimai: įregistruoti 5 papildomas augalų apsaugos produktų pakuotes, 33 sprendimai – pratęsti registracijos terminus, 2 – perduoti teises disponuoti įregistruotu augalų apsaugos produktu kitam pareiškėjui (ūkio subjektui). 2011 metais išnagrinėta 16 paraiškų ir išduota 14 leidimų analogiškų augalų apsaugos produktų prekybai, iš jų: 6 herbicidams, 6 fungicidams, 1 insekticidui ir 1 augalų augimo reguliatoriui. 2 leidimai neišduoti, nes minėtų produktų sudėtis neatitiko Lietuvoje registruotų produktų sudėties. Kitoms ES šalims pateikta

informacija dėl 33 analogiškų augalų apsaugos produktų sudėties, veikliosios medžiagos, gamintojų, gamyklų adresų ir pakuotės dydžių.

2011 metais išnagrinėjus 2 gautas paraiškas bei įvertinus insekticidų duomenis buvo išduoti 2 leidimai naudoti insekticidus 120 dienų, nes nebuvo registruotų augalų apsaugos produktų išplitusiems šliužams žieminiuose rapsuose ir žievėgraužiui nupjautoje spygliuočių medienoje naikinti.

Kadangi augalų apsaugos produktų biologinio efektyvumo registracinius bandymus gali atlikti institucijos, turinčios *Geros augalų apsaugos produktų veiksmingumo ir (arba) atrankumo bandymų praktikos* (toliau – GBP) sertifikatus, todėl ***Augalų apsaugos produktų registravimo skyriaus*** (toliau – AAPR skyrius) specialistai organizuoja ir koordinuoja GBP veiklą. 2011 metais buvo atlikti Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro filialų, t. y. Žemdirbystės instituto, Sodininkystės ir daržininkystės instituto, Joniškėlio bandymų stoties kasmetiniai tikrinimai, įvertinta, kaip laikomasi GBP taisyklių.

Vadovaudamasi Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1107/2009 dėl augalų apsaugos produktų pateikimo į rinką ir panaikinančiu Tarybos direktyvas 79/117/EEB ir 91/414/EEB (toliau – reglamentas (EB) Nr. 1107/2009) Tarnyba išduoda leidimus atlikti neregistruotų augalų apsaugos produktų mokslinius tyrimus. 2011 metais išnagrinėtos 49 paraiškos ir išduoti leidimai atlikti neregistruotų augalų apsaugos produktų tyrimus Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro filialuose, t. y. Žemdirbystės institute, Sodininkystės ir daržininkystės institute, Joniškėlio bandymų stotyje.

2011 metais AAPR skyriaus specialistai parengė 11 teisės aktų projektinių pasiūlymų: 1 – Vyriausybės nutarimui dėl valstybės rinkliavos dydžių pakeitimo, 2 – žemės ūkio ministro įsakymams dėl mažais plotais auginamų augalų sąrašo pakeitimo ir 1 dėl Gero augalų apsaugos produktų veiksmingumo ir (arba) atrankos bandymų praktikos taisyklių pakeitimo, 6 – žemės ūkio ministro įsakymams dėl Veikliųjų medžiagų, kurių gali būti augalų apsaugos produktų sudėtyje, sąrašo ir dėl augalų apsaugos produktų, kurių sudėtyje yra tam tikrų veikliųjų medžiagų, vertinimo bei Tarnybos direktoriaus įsakymui dėl augalų apsaugos produktų, skirtų naudoti 120 dienų, tiekimo rinkai. Minėti teisės aktai priimti ir įgyvendinami.

## **AUGALŲ APSAUGOS PRODUKTŲ KONTROLĖ**

***Augalų apsaugos produktų kontrolės skyriaus*** (toliau – AAPK skyrius) specialistai, vykdydami augalų apsaugos produktų (toliau – produktai) įvežimo, saugojimo, prekybos, fasavimo, ženklinimo ir naudojimo valstybinę kontrolę, 2011 metais atliko 3500 tikrinimų, iš jų – 3240 planinių ir 260 neplaninių, iš kurių 122 tikrinimai atlikti pagal gautus skundus.

Tikrinimų metu pas 865 ūkio subjektus buvo nustatyti pažeidimai. Atsakingiems asmenims pagal ATPK 107<sup>3</sup> straipsnį buvo surašyta 80 administracinių teisės pažeidimų protokolų ir paskirtos baudos, 606 ūkio subjektai pažeidimus ištaisė iki pakartotinio patikrinimo, 234 ūkio subjektai pažeidimus ištaisė planinio tikrinimo metu.

Vykdamas produktų prekybos kontrolę atlikti 786 prekybos tikrinimai (iš jų – 150 galimose prekybos vietose). Tikrinimų metu 150-yje tikrinimo vietų buvo nustatyta pažeidimų. Pagal ATPK 107<sup>3</sup> straipsnį surašyta 20 administracinių teisės pažeidimų protokolų ir skirtos baudos, 122 prekybos vietose pažeidimai buvo ištaisyti iki pakartotinio patikrinimo, kitų 8 ūkio subjektų neįžymūs pažeidimai buvo ištaisyti tikrinimo metu. Dėl neatitikties teisės aktuose nustatytiems reikalavimams prekybos produktais metu nustatyti tokie pažeidimai: 25,3 proc. – prekiauvo produktais, kurių galiojimo laikas pasibaigęs; 20,7 proc. – buvo nevisiškai užpildyti pirkėjų registracijos žurnalai (trūko duomenų); 13,3 proc. – pardavėjai ar darbuotojai neturėjo augalų apsaugos kursų baigimo pažymėjimų; 11,3 proc. – prekiauvo neturėdami leidimo prekybai augalų apsaugos produktais; 10,7 proc. – prekiauvo neregistruotais augalų apsaugos produktais; kiti pažeidimai sudarė 18,7 proc.

Vykdamas produktų pakavimo ir ženklinimo kontrolę buvo atlikta 450 prekybos vietų tikrinimų, iš jų – 49 vietose nustatyti pažeidimai. Pagal ATPK 107<sup>3</sup> str. buvo surašytas vienas administracinių teisės pažeidimų protokolai ir skirta bauda, 48 prekybos vietose pažeidimai ištaisyti iki pakartotinio patikrinimo. Prekybos vietose buvo patikrintos 1295 produktų pakuotės. Nustatyti tokie pažeidimai: 41 proc. – neatitiko pakuotės ir etiketės reikalavimų; 20 proc. – nepažymėtas arba netinkamas produkto galiojimo laikas; 13 proc. – ant pakuočių nebuvo pavojingumo simbolių; 4 proc. – produktai arba jų rinkiniai buvo neregistruoti; įvairūs kiti pažeidimai sudarė 22 proc.

Vykdamas produktų naudojimo kontrolę atlikti 1406 ūkio subjektų tikrinimai (iš jų – 15 tikrinimų dėl *Geros ūkininkavimo praktikos reikalavimų* laikymosi), pažeidimai nustatyti pas 490 ūkio subjektus. Pagal ATPK 107<sup>3</sup> straipsnį buvo surašyti 46 administracinių teisės pažeidimų protokolai ir skirtos baudos, 291 ūkio subjektas pažeidimus ištaisė iki pakartotinio tikrinimo, kiti 153 ūkio subjektai neesminius pažeidimus ištaisė tikrinimo metu. Dėl neatitikties teisės aktuose nustatytiems reikalavimams produktų naudojimo pažeidimai yra tokie: 18,6 proc. – profesionalūs naudotojai dirbo su lauko purkštuvais, kuriems nebuvo atlikta techninė apžiūra ir nebuvo šios apžiūros pažymėjimo; 32,1 proc. – produktai neatitiko nustatytų reikalavimų arba nebuvo pildomas produktų naudojimo apskaitos žurnalas; 14,3 proc. – naudotojai neturėjo arba buvo pasibaigęs augalų apsaugos kursų baigimo pažymėjimo galiojimo laikas; 11,8 proc. – asmenys, dirbantys su augalų apsaugos produktais, neturėjo reikiamų apsaugos priemonių; 12,2 proc. – produktų laikymo patalpos neatitiko nustatytų reikalavimų arba ūkio subjektas šių patalpų apskritai neturėjo; 11 proc. – kiti produktų naudojimo pažeidimai.



Vykdamt produktų sandėliavimo kontrolę atlikti 858 tikrinimai, 176 tikrinimų metu nustatyti pažeidimai. Pagal ATPK 107<sup>3</sup> straipsnį buvo surašyta 13 administracinių teisės pažeidimų protokolų ir skirtos baudos, 145 produktų sandėliavimo vietose pažeidimai buvo ištaisyti iki pakartotinio patikrinimo, 18 sandėliavimo vietų nežymūs pažeidimai ištaisyti iš karto. 2011 metais dėl neatitikties teisės aktuose nustatytiems reikalavimams produktų sandėliavimo vietose išaiškinti pažeidimai: 22,2 proc. – sandėliai nepaženklinti įspėjamaisiais ženklais; 10,3 proc. – netinkamai saugomi saugos duomenų lapai; 16 proc. – produktų sandėliavimo patalpos neatitinka nustatytų reikalavimų; 7,4 proc. – nesukomplektuotos asmens apsaugos ir kenksmingumo šalinimo priemonės; 8,5 proc. – produktai sandėliuojami kartu su trąšomis; 5,7 proc. – atsakingi asmenys neturėjo augalų apsaugos kursų baigimo pažymėjimų; 11,3 proc. – produktai buvo sudėti ne pagal fizinių būvį; 18,6 proc. – kiti produktų sandėliavimo reikalavimų pažeidimai.

AAPK skyriaus specialistai pagal Lietuvos Respublikos žemės ūkio viceministro A. Macijausko 2010 m. liepos 23 d. pavedimą, protokolo Nr. 8D-395(5.50), vykdė žemės savininkų ir kitų žemės naudotojų neprižiūrimų ir piktžolėtų žemės sklypų, laukų priežiūrą. Buvo atliekami žemės sklypų tikrinimai rajonų ir miestų savivaldybių teritorijose, prie magistralinių kelių. Pažeidėjams pagal ATPK 107 straipsnį buvo surašyti 299 administracinių teisės pažeidimų protokolai, iš jų – 206 pažeidėjams skirti įspėjimai, o pinigineis baudomis nubausti 93 asmenys.

AAPK skyriaus specialistai išduoda leidimus prekiauti augalų apsaugos produktais bei vienkartinius leidimus įvežti produktus ne iš ES valstybių narių ir ne Europos ekonominės erdvės valstybių. 2011 metais išduoti 188 leidimai prekiauti augalų apsaugos produktais ir 3 vienkartiniai leidimai šiuos produktus įvežti ne iš ES valstybių narių ir ne iš Europos ekonominės erdvės valstybių. Visi vienkartiniai leidimai buvo išduoti įvežti produktus, kurie skirti moksliniams–registraciniams tyrimams atlikti.

AAPK skyriaus specialistai dalyvavo 218-oje mokymo renginių, iš jų 160 buvo skirti augalų apsaugos produktų naudotojams ir 58 mokymo renginiai augalų apsaugos produktų prekybos vietų darbuotojams, konsultavo ir teikė aktualią informaciją ūkio subjektus dominančiais klausimais.

## TRĄŠŲ KONTROLĖ

Tarnyba pagal kompetenciją užtikrina įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su trąšų kontrole, vykdymą, dalyvauja užtikrinant saugaus ir sveiko maisto grandinę. Vienas pagrindinių Tarnybos *Trąšų skyriaus* uždavinių – užtikrinti trąšų kontrolę vykdamt trąšų laikymo, naudojimo ir jų apskaitos priežiūrą žemės ūkyje. Minėtą priežiūrą ūkiuose pagal kompetenciją vykdo Trąšų skyriaus specialistai kartu su AAPK skyriaus specialistais.

Per 2011 metus dėl trąšų laikymo, naudojimo ir jų apskaitos tvarkymo buvo įvertinti 699 ūkio subjektai (0,63 proc. visų ūkio subjektų, vykdančių ūkinę veiklą žemės ūkyje), 607 – ūkininkų ūkiai, 60 – žemės ūkio bendrovių ir 32 kiti ūkio subjektai. Išanalizuoti 699 tikrinimo aktai ir parengtos ketvirčio, pusmečio ir metinė tikrinimų metu gautų duomenų suvestinės. Remiantis tikrinimo aktų duomenimis, per metus įvertinti ir dėl trąšų laikymo, naudojimo ir apskaitos konsultuoti 325 augalininkystės ūkiai, 348 mišrūs ūkiai (augalininkystė ir gyvulininkystė) ir 23 ekologiniai augalininkystės ūkiai.

Kadangi vidutinis ūkininkų ūkių dydis 2011 m. gruodžio 1 d. buvo 9,78 ha, o 87 proc. visų tikrinimų buvo atlikti būtent šiuose ūkininkų ūkiuose, todėl tik nedidelė dalis tikrintų ūkių daugiau kaip 100 ha žemės ūkio naudmenų trešė mėšlu ir (ar) srutomis. Įvertinus tikrinimų aktų duomenis nustatyta, kad 60 ūkių, trešiančių mėšlu ir (ar) srutomis daugiau kaip 100 ha žemės ūkio naudmenų, privalėjo turėti trešimo planus, atitinkančius teisės aktuose nustatytus reikalavimus. Tačiau tik 52 ūkiai (dažniausiai žemės ūkio bendrovės) šiuos trešimo planus turėjo. Atsižvelgiant į objektyvias priežastis (nepakankami žmogiškieji ištekliai, bendras tikrinimų planavimas ir derinimas su AAPK skyriaus specialistais, tiesioginės prieigos prie ŽŪIKVC ūkininkų ūkių registro duomenų bazės neturėjimas), iš planuotų 150 trešimo planų patikrinti ir įvertinti tik 52 (35 proc.) trešimo planai.

Analizuojant tikrinimų aktus nustatyta, kad 2011 metais 200 žemės ūkio subjektų pildė nustatytos formos trąšų naudojimo apskaitos žurnalą, o tai sudaro 28,6 proc. visų tikrintų ūkių.

Siekiant padėti ūkininkams įgyvendinti numatytus reikalavimus trąšų srityje, specialistai konsultavo telefonu bei el. paštu (gavus užklausimą) ir atlikdami naudojamų trąšų laikymo ir apskaitos priežiūrą ūkiuose. Buvo teikiamos konsultacijos apie naudojamų trąšų maistinę sudėtį, galimą jų kenksmingumą aplinkai, trąšų laikymo reikalavimus, dėl trąšų apskaitos reikalingumo ir naudos planuojant trešimą ir kitais susijusiais klausimais.

Remiantis Fitosanitarijos skyriaus pasienio kontrolės punktų fitosanitarijos postų (toliau – fitosanitarijos postai) pateiktais duomenimis, parengta 12 informacijos suvestinių bei metinė suvestinė apie importuojamų, tranzitu vežamų trąšų kiekius per fitosanitarijos postus. 2011 metais per fitosanitarijos postus (išskyrus Klaipėdos pasienio kontrolės punkto fitosanitarijos postą) iš trečiųjų šalių įvežta trąšų: į Lietuvą – 412 874 t, į ES – 1 182 180 t, tranzitu vežta – 7 418 692 t. Didžiausias trąšų kiekis vežtas per Vaidotų pasienio kontrolės punkto fitosanitarijos postą – 7 044 482 t. Į Lietuvą daugiausia importuota: kompleksinių trąšų – 167 624 t, azotinių trąšų – 127 125 t; į ES šalis daugiausia įvežta kalio chlorido – 1 023 081 t, didžiausi tranzitu vežti kiekiai taip pat kalio chlorido – 5 173 016 t.

Per 2011 metų I–II ketvirčius, dalyvaujant Seimo Kaimo reikalų komiteto sudarytoje darbo grupėje, parengtas Lietuvos Respublikos tiekiamų rinkai trąšų įstatymo projektas ir 2011 metų

gegužės 27 d. užregistruotas Seime. II ketvirčio pabaigoje projektas buvo pateiktas derinti kitoms susijusioms institucijoms. Seimo komitetams įstatymo projektas pateiktas svarstyti Seimo rudens sesijoje.

2011 metų II–IV ketvirčius 27 AAPK skyriaus specialistams buvo praversti 3 mokymai dėl trąšų laikymo, naudojimo ir jų apskaitos priežiūros ūkiuose, parengtos rekomendacijos (atmintinė), kaip teisingai užpildyti tikrinimo aktus.

Parengti ir Tarnybos direktoriaus įsakymais patvirtinti teisės aktai: Trąšų tikrinimo aktas (klausimynas), Trąšų laikymo, naudojimo ir apskaitos tikrinimų tvarkos aprašas.

## **FITOSANITARIJA**

Funkcijas, susijusias su fitosanitarinių priemonių taikymu, siekiant nustatyti prevencines priemones, kad į Lietuvos Respubliką nebūtų įvežami ir šalies viduje nepaplistų augalams ir augaliniams produktams kenksmingieji organizmai, vykdo Tarnybos fitosanitarijos postai bei regioniniai skyriai, koordinuojami *Fitosanitarijos skyriaus*.

2011 metais fitosanitarijos postų specialistai dėl netvarkingų fitosanitarinių dokumentų, dėl medienos gaminių neatitikties Tarptautinio fitosanitarinių priemonių standarto Nr. 15 „Nurodymai medinei pakavimo medžiagai tarptautinėje prekyboje“ reikalavimams arba dėl pasibaigusio registravimo Lietuvos Respublikos fitosanitariniame registre (toliau – Fitosanitarinis registras) pažymėjimų galiojimo termino sulaikė 118 krovinių su augaline produkcija. Už nustatytus grubius fitosanitarinių reikalavimų pažeidimus 24 kroviniai gražinti į šalį siuntėją.

Dalis krovinių sulaikyti dėl to, kad importuotojai nebuvo užsiregistravę Fitosanitariniame registre arba buvo pasibaigęs registravimo pažymėjimo galiojimo laikas. Vežėjui užsiregistravus Fitosanitariniame registre arba jame atnaujinus duomenis apie vykdomas veiklas, jų gabentus krovinius buvo leista įvežti į Lietuvos Respubliką.

Didžiausia dalis sulaikytų krovinių neatitiko Tarptautinio fitosanitarinių priemonių standarto Nr. 15 reikalavimų ir apie kiekvieną tokį atvejį buvo siunčiami informaciniai pranešimai EK, trečiosioms šalims bei Europos ir Viduržemio jūros baseino šalių augalų apsaugos organizacijai (*European and Mediterranean Plant Protection Organization – EPPO*).

Vykdam importuojamų krovinių kontrolę fitosanitarijos postuose 2011 metais sulaikyta 0,87 proc. visų šiais metais į Lietuvos Respubliką ir kitas ES šalis vežtų augalinės kilmės krovinių. Tokių krovinių 2011 metais iš viso buvo 13 452, arba 17,29 proc. daugiau negu 2010 metais (2 lentelė).

2 lentelė. Augalinės kilmės produkcijos importo į Lietuvos Respubliką ir kitas ES šalis 2010–2011 metais duomenų palyginimas

Eil. Nr.	Produkcijos pavadinimas	Mato vnt.	2010 metai	2011 metai	Proc. 2011 m. lyginant su 2010 metais
1.	Šviežios daržovės	t	1 321,16	1 105,84	83,70
2.	Švieži vaisiai	t	50 238,74	63 821,62	127,04
3.	Kiti maistiniai kroviniai	t	11,02	79,95	725,49
4.	Sėklos	t	38,99	89,51	229,57
5.	Techniniai augalai	t	-	78,21	-
6.	Mediena	m <sup>3</sup>	142 122,96	115 141,95	81,01
		vnt.	144,00	800,00	555,55
7.	Medienos gaminiai	vnt.	675 415,00	1 003 825,00	148,62
		m <sup>3</sup>	878,65	1 721,46	195,92
		t	3 402,00	0,08	0,002
8.	Kiti kroviniai	vnt.	-	20,00	-
9.	Durpės	t	3 896,52	4 488,76	115,19
10.	Vazoninės gėlės	vnt.	19 785,00	-	-
<b>Atliktų tikrinimų skaičius</b>			<b>11 469</b>	<b>13 452</b>	<b>117,29</b>

Pažymėtina, kad 2011 metais į Lietuvą ir kitas ES šalis buvo importuota 63,8 tūkst. t šviežių vaisių (arba 27,04 proc. daugiau nei 2010 m.), 89,51 t sėklų (arba 2,3 karto daugiau nei 2010 metais), 1,7 tūkst. m<sup>3</sup> medienos gaminių (arba 95,92 proc. daugiau nei 2010 metais). 2011 metais iš Rusijos Federacijos europinės dalies į Belgiją, Olandiją ir Vokietiją buvo importuota 4,48 tūkst. t durpių (arba 15,19 proc. daugiau nei 2010 metais).

Kai kurių augalinės kilmės krovinių 2011 metais buvo įvežta mažiau nei 2010 metais: šviežių daržovių srautas sumažėjo 16,3 proc.; m<sup>3</sup> medienos buvo įvežta 18,99 proc. mažiau, o vazoninių gėlių visai nebuvo importuota.

2011 metais augalinių produktų vežta iš 42 pasaulio šalių.

Kaip ir ankstesniais metais, intensyviai buvo vykdoma eksportuojamų krovinių kontrolė. 2011 metais užregistruoti augalinių produktų eksporto į trečiąsias šalis srautai byloja apie Lietuvos kaip tranzitinės valstybės svarbą. 2011 metais augalinių produktų buvo išvežta 16,92 proc. daugiau nei 2010 metais (3 lentelė).

3 lentelė. Augalinės produkcijos eksporto į trečiąsias šalis 2010–2011 metais duomenų palyginimas

Eil. Nr.	Produkcijos pavadinimas	Mato vnt.	2010 metai	2011 metai	Proc. 2011 m. lyginant su 2010 metais
1.	Pašariniai grūdai	t	108 268,51	114 471,26	105,72
2.	Maistiniai grūdai	t	509 989,04	368 805,28	72,31
3.	Šviežios daržovės	t	148 054,45	208 854,60	141,06

4.	Švieži vaisiai	t	254 972,49	259 470,56	101,76
5.	Kiti maistiniai kroviniai	t	56 881,13	56 302,62	98,98
6.	Sėklos	t	1 387,13	1 337,36	96,41
		vnt.	171 582	61 531	35,86
7.	Sodinamoji medžiaga	t	418,65	700,45	167,31
		vnt.	94 753 928	110 166 893	116,26
8.	Techniniai augalai	t	10 928,01	11 490,15	105,14
9.	Mediena	m <sup>3</sup>	63 213,07	280 387,97	443,56
		m <sup>2</sup>	1 561,94	360,34	23,07
10.	Medienos gaminiai	vnt.	5 164 994	8 949 926	173,28
		m <sup>2</sup>	143 586,13	145 294,47	101,18
		m	75 990,75	52 962,42	69,69
		m <sup>3</sup>	13 926,63	74 633,51	535,90
		t	511,88	423,17	82,67
11.	Grybiena substrate	t	8 062,10	10 852,50	134,61
12.	Durpės	m <sup>3</sup>	42,24	1 875,00	4 438,92
		t	355 912,88	132 236,22	37,15
13.	Skintos gėlės	vnt.	423 186 009	548 513 155	129,61
14.	Vazoninės gėlės	vnt.	13 224 671	19 543 484	147,78
15.	Kiti kroviniai	t	19 539,67	15 182,79	77,70
		vnt.	102 619 408	30 483 778	29,70
		m	5 000,00	-	-
		m <sup>3</sup>	-	89,51	-
Išduota eksporto sertifikatų		vnt.	42 132	48 357	114,77
Išduota reeksporto sertifikatų		vnt.	1 510	2 671	176,88
<b>Išduota sertifikatų iš viso:</b>		<b>vnt.</b>	<b>43 642</b>	<b>51 028</b>	<b>116,92</b>

Daugiau kaip pusė, t. y. 58,96 proc., visų eksportuotų pašarinių grūdų buvo išvežta į Saudo Arabiją, 20,96 proc. – į Turkiją.

Iš visų eksportuotų maistinių grūdų net 83,33 proc. sudarė maistiniai kviečiai, kurių 41,62 proc. viso eksportuojamų kviečių kiekio išvežta į Saudo Arabiją, 16,47 proc. – į Turkiją, 8,88 proc. – į Indoneziją.

Visų 2011 metais eksportuotų šviežių daržovių net 96,39 proc. buvo išvežta į Rusijos Federaciją. Šviežių vaisių taip pat daugiausia buvo eksportuota į Rusijos Federaciją – 80,48 proc. viso eksportuoto jų kiekio. Daugiau nei 37,6 tūkst. t šviežių vaisių eksportuota į Baltarusiją, per 12 tūkst. t – į Kazachstaną.

Sodinamosios medžiagos, skintų ir vazoninių gėlių į Rusijos Federaciją išvežta apie 99,8 proc. viso eksportuoto kiekio, o grybiena substrate eksportuota vien tik į Rusijos Federaciją.

Tarnybos regioniniuose skyriuose ir Klaipėdos jūrų uosto pasienio kontrolės punkto fitosanitarijos poste 2011 metais atlikti 51 028 eksportuojamos augalinės produkcijos fitosanitariniai tikrinimai, arba 16,92 proc. daugiau negu 2010 metais. Patikrintai produkcijai surašyti 48 357 eksporto fitosanitariniai sertifikatai ir 2671 reeksporto fitosanitarinis sertifikatas.

2011 metais net 61,36 proc. visų Tarnybos išduotų sertifikatų buvo surašyti į Rusijos Federaciją vežtiems augalinės kilmės kroviniams.

Kiekvienam 2011 metų ketvirčiui pasibaigus Fitosanitarijos skyriaus specialistai analizavo tarpinius Tarnybos teritorinių padalinių veiklos rezultatus. Kai kuriais klausimais (pvz., apie augalų, augalinių produktų ir su jais susijusių objektų, eksportuotų į trečiąsias šalis ir į Rusijos Federaciją, kroviniams išduotus fitosanitarinius sertifikatus) buvo kas savaitę rengiamos ataskaitos. Be to, buvo parengtos 24 ataskaitos EK apie Tarnybos vykdomą augalų sveikatingumo kontrolę.

Tarnybos regioninių skyrių specialistai nuolatos vykdė nacionalinę kenksmingųjų organizmų kontrolę. Ši kontrolė atliekama ne vien augalininkystės ūkiuose ar šios srities mokslo įstaigose, bet ir natūraliose augavietėse bei parkuose, todėl už nacionalinę kenksmingųjų organizmų stebėseną atsakingi specialistai kiekvienais metais turi peržiūrėti Lietuvai aktualių kenksmingųjų organizmų sąrašą. 2011 metais taip pat buvo parengtas toks sąrašas, kuriame įrašyti 29 kenksmingieji organizmai, iš jų – 11 kėlė grėsmę bulvių vystymuisi.

Ši potencialių žaladarių gausa lėmė ilgesnį kontroliuojamų ūkio subjektų sąrašą. 2011 metais Fitosanitariniame registre buvo atnaujinti 531 registro objekto duomenys. Atsižvelgus į tai, kad gamybos vietose nebuvo aptikta kenksmingųjų organizmų bei nustatyta galiojančių teisės aktų pažeidimų, 111 registruotų ūkio subjektų buvo leista patiems išsirašyti augalų pasus.

Vykdamt nacionalinę priežiūrą Tarnybos regioninių skyrių specialistai paėmė ir į **Fitosanitarinių tyrimų laboratoriją (skyrių)** (toliau – FT(S) laboratorija) pristatė 3 458 mėginius. FT(S) laboratorijoje atlikus pristatytų mėginių tyrimus buvo nustatyta, kad 111 mėginių (3,21 proc. visų pristatytų ir ištirtų mėginių) užkrėsta karantiniais kenksmingaisiais organizmais. Iš jų – 64 mėginiuose nustatytas auksinis bulvinis nematodas (*Globodera rostochiensis*), 38 mėginiuose – bulvių žiedinis puvinys (*Clavibacter michiganensis* subsp. *sepedonicus*), 5 mėginiuose – slyvų raupai (*Plum pox virus*), 3 mėginiuose – *Lecanosticta acicola* (*Mycosphaerella dearnessii*) ir viename mėginyje – chrizantemų baltoji rūdė (*Puccinia horiana* P. Henn.).

2011 metais prieš sėklinių bulvių sodinimą buvo atlikti dirvožemio tyrimai, paimti ir ištirti mėginiai iš 512 ha ploto, iš kurių 7 ha buvo užkrėsti bulviniais cistas sudarančiais nematodais. Atliekant maistinėms bulvėms auginti skirtų laukų dirvožemio tyrimus, buvo ištirta 3 530 ha, iš kurių 100 ha plotas buvo užkrėstas bulviniais cistas sudarančiais nematodais. Visame užkrėstame plote uždrausta auginti bulves.

Dėl bulvių žiedinio (*Clavibacter michiganensis* subsp. *sepedonicus*) ir rudojo (*Rolstonia solanacearum*) puvinio buvo ištirta 3 050 t sėklinių bulvių gumbų. Iš jų tik 2 t buvo užkrėstos bulvių žiediniu puvinium. Dėl šių bakterinių ligų buvo ištirta 22 973 t maistinių bulvių, iš jų 1 057 t užkrėstos žiediniu puvinium. Visos užkrėstos bulvės buvo sunaikintos užkasant arba termiškai apdorojus panaudotos gyvulių pašarui. Bulvių rudasis puvinys nebuvo nustatytas.

2011 metais buvo stebimi ir Lietuvos miškai – vien dėl pušinio stiebinio nematodo (*Bursaphelenchus xylophilus*) paimti ir ištirti 58 mėginiai iš 259,5 ha ploto, tačiau šis

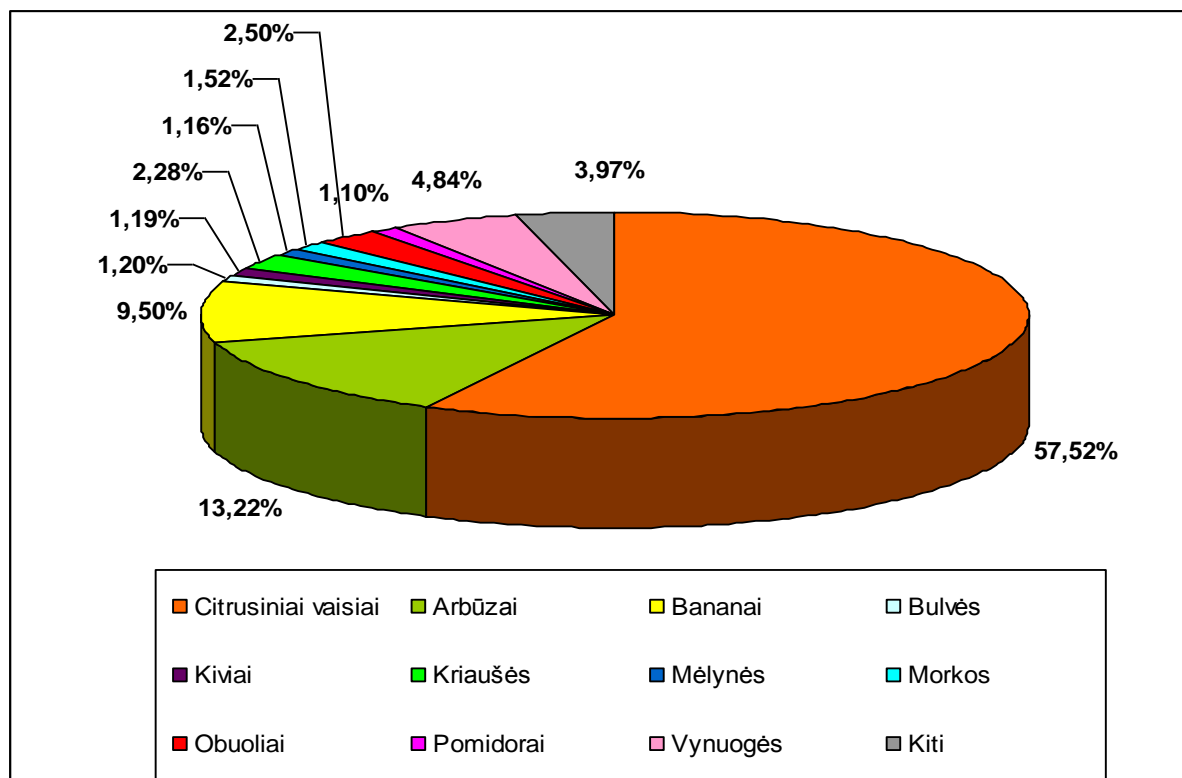
kenksmingasis organizmas nustatytas nebuvo. Dėl *Giberrela circinata* buvo paimti ir ištirti 34 mėginiai iš 256,8 ha miškų, parkų, medelynų ir sėklinių plantacijų, tačiau šis kenksmingasis organizmas taip pat neaptiktas.

2011 metais fitosanitarijos postų specialistai iš importuojamos produkcijos paėmė ir į FT(S) laboratoriją pristatė 343 mėginius. Viename mėginyje nustatytas karantininis kenksmingasis organizmas – pepino mozaikos virusas (*Pepino mozaic potex virus*). Į FT(S) laboratoriją pristatyti mėginiai buvo tiriami ne tik dėl karantininių kenksmingųjų organizmų, bet ir dėl nekarantininių kenksmingųjų organizmų. Ištirti 782 mėginiai ir 259 mėginiuose rasti 8 nekarantininiai kenksmingieji organizmai. Iš užkrėstų 259 mėginių net 192 mėginiai, arba 74,13 proc. visų mėginių, buvo užkrėsta vakariniu tripsu (*Frankliniella occidentalis* Perg.).

Vykdamas šviežių vaisių ir daržovių kokybės kontrolę ir vadovaujantis EK patvirtintais prekybos standartais, 2011 metais buvo patikrintos 55 544 t į Lietuvos rinką tiekėtų šviežių vaisių ir daržovių. Iš jų 91,2 proc. sudarė trečiųjų šalių produkcija, 2,0 proc. – lietuviškos kilmės švieži vaisiai ir daržovės, dar mažesnis procentas – lenkiškos kilmės produktai. Tačiau 2011 metais šviežių vaisių ir daržovių eksportuotojams Lenkija buvo bene pagrindinė produkcijos išsigijimo šalis. Mobilioji tikrinimo grupė 2011 metais patikrino 141 krovinį su šviežiais vaisiais ir daržovėmis, iš kurių 67,4 proc. vežėjų produkciją išsigijo Lenkijos Respublikoje.

Pagal prekybos standartus 2011 metais daugiausia buvo patikrinta citrusinių vaisių. Jų bendras kiekis sudarė 57,5 proc. viso patikrinto šviežių vaisių ir daržovių kiekio (1 paveikslas).

1 paveikslas. **Pagal prekybos standartus 2011 metais patikrintų šviežių vaisių ir daržovių kiekiai**



2011 metais prekytojai, pažeisdami prekybos standartus, mėgino realizuoti 5,2 proc. produktų. Daugiausiai pažeidimų (72,3 proc. visų pažeidimų) nustatyta prekytojams bananais, o dėl klementinų ir mandarinų nustatyta atitinkamai 9 ir 5,2 proc. visų per metus užregistruotų pažeidimų.

Viena dažniausiai pasitaikiusių prekybos šviežiais vaisiais ir daržovėmis pažeidimų priežasčių buvo ligų ir puvinio sužaloti vaisiai (58 proc. visų per metus užregistruotų pažeidimų). Paženklintos nepakankamo informatyvumo etiketėmis arba nepaženklintos etiketėmis prekės sudarė 5,9 proc. prekybos standartų neatitikusių šviežių vaisių ir daržovių. Dėl šių priežasčių prekytojai vaisius ir daržoves rūšiavo, klijavo naujas etiketes, o maistui netinkamus produktus – naikino.

Vykdamas genetiškai modifikuotų krovinių kontrolę 2011 metais fitosanitarijos postų specialistai patikrino 300 maistui ir gyvūnų pašarams neskirtų krovinių, kurie priskiriami genetiškai modifikuotų organizmų (toliau – GMO) atsiradimo rizikos kultūroms. Visi šie kroviniai buvo įvežti iš valstybių, kurios nėra viešai deklaravusios, kad augina genetiškai modifikuotus augalus.

2011 metais GMO atsiradimo rizikos kultūrų mėginiai imti iš Lietuvoje augintų komercinės paskirties pasėlių. Fitosanitarijos skyriaus specialistai, išanalizavę NMA pateiktus ūkio subjektų, kurie 2011 metais deklaravo auginsiantys rapsus ir kukurūzus grūdams, sąrašus nustatė GMO atsiradimo rizikos kultūrų atrankos kriterijus, kuriais vadovaudamiesi Tarnybos regioninių skyrių specialistai paėmė 20 mėginių genetinės modifikacijos laboratoriniams tyrimams atlikti. Šie mėginiai buvo ištirti Nacionaliniame maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo institute ir nė viename ištirtame mėginyje GMO priemaišų rasta nebuvo.

Siekiant tobulinti genetiškai modifikuotų (toliau – GM) augalų pasėlių, GM augalų, augalinių produktų ir dauginamosios medžiagos siuntų, GMO atsiradimo rizikos kultūrų kontrolės ir stebėsenos tvarkas, bendromis Fitosanitarijos ir ADM skyrių specialistų pastangomis buvo parengta bei Tarnybos direktoriaus įsakymu patvirtinta Mėginių ėmimo laboratoriniams genetinės modifikacijos tyrimams metodika. 2011 metais taip pat parengtas ir *Genetiškai modifikuotų augalų pasėlių, žmonių maistui ir gyvūnų pašarams neskirtų genetiškai modifikuotų augalų, augalinių produktų ir dauginamosios medžiagos siuntų bei tų pasėlių ir siuntų, kurie galėjo būti genetiškai modifikuoti, kontrolės ir stebėsenos Lietuvos Respublikoje tvarkos aprašas*.

Ūkio subjektai, įregistruoti Fitosanitariniame registre, norintys ženklinti medinę pakavimo medžiagą pagal Fitosanitarinių priemonių tarptautinio standarto Nr. 15 reikalavimus, turi įgyti teisę naudoti specialų ženklą pagal medinės pakavimo medžiagos ir (arba) medienos, skirtos jai gaminti, terminio apdorojimo, ženklinimo ir tiekimo rinkai papildytas taisykles, kurios buvo patvirtintos Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2006 m. spalio 19 d. įsakymu Nr. 3D-408. Dėl taisyklių pakeitimo visiems suinteresuotiems asmenims ir visų regioninių skyrių specialistams buvo



organizuoti 3 mokymai Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje. Pagal minėtą įsakymą teisė ženklinti medinę pakavimo medžiagą ir (arba) medieną, skirtą jai gaminti, yra suteikiama neterminuotam laikui ir tokių įmonių sąrašas skelbiamas Tarnybos interneto puslapyje. 2011 metais sąrašė buvo 57 įmonės.

Ūkio subjektams, kurie ketina laikyti augalinės kilmės produkciją muitinės sandėliuose, importo ir eksporto terminaluose, yra būtinas pažymėjimas, kuris išduodamas atlikus minėtų sandėlių ar terminalų vertinimą. 2011 metais buvo išduoti 62 tokie pažymėjimai, o anksčiau išduotuose 5 pažymėjimuose duomenys papildyti.

2011 metais ūkio subjektus fitosanitarijos klausimais konsultavo Fitosanitarijos skyriaus ir regioninių skyrių specialistai.

Regioninių skyrių specialistai ūkio subjektams, prieš įregistruojant juos Lietuvos Respublikos Fitosanitariniame registre, suteikė 557 konsultacijas fitosanitarinės kontrolės klausimais.

Fitosanitarijos skyriaus specialistai konsultavo ūkio subjektus atsakydami į jų oficialius paklausimus (pateikta 12 oficialių atsakymų), teikė konsultacijas atsakydami į elektroninius užklausimus (18 atsakymų). Ūkio subjektams, gaminantiems medinę pakavimo medžiagą, buvo surengti 3 mokymai–seminarai, siekiant supažindinti su naujovėmis, susijusiomis su teisės aktų pakeitimais.

## **FITOSANITARINIAI TYRIMAI**

Įvežamų, išvežamų ir Lietuvos Respublikoje auginamų augalų ir augalinės kilmės produktų fitosanitarinius tyrimus pagal tarptautinius standartus, žemės ūkio ministro ir Tarnybos direktoriaus patvirtintas metodikas vykdo FT(S) laboratorija. FT(S) laboratorijoje atliekamos grybų, bakterijų, virusų, viroidų, fitoplazmų, vabzdžių, erkių, nematodų rūšių ekspertizės augaluose ir augalinės kilmės produktuose, siekiant užtikrinti veiksmingą fitosanitarinę kontrolę visuose augalų sodinimo, auginimo, produktų laikymo, perdirbimo bei pardavimo etapuose.

2011 metais buvo tiriami į FT(S) laboratoriją pristatyti mėginiai iš medelynų, mokslo tyrimo įstaigų, sėklininkystės, gėlių ir dekoratyvinių augalų ūkių, plotų, paskelbtų tarpiniu karantinu, gamybinių pasėlių, sodų ir kitų sklypų, siekiant išaiškinti, ar naudota sėklinė ir sodinamoji medžiaga nėra užkrėsta karantinėmis organizmų rūšimis.

2011 metais FT(S) laboratorija regioniniams skyriams ir fitosanitariniams postams pateikė 3 544 karantininės ekspertizės liudijimus. Iš tirtų mėginių 112-oje buvo nustatytas kenksmingasis organizmas. Bendra ištirtų mėginių ir atliktų tyrimų suvestinė pateikta 4 lentelėje.

4 lentelė. 2011 metais FT(S) laboratorijoje ištirtų mėginių ir atliktų tyrimų skaičius

Eil. Nr.	Mokslo kryptis	Iš viso		Ištirtų įvežtos produkcijos mėginių skaičius	Ištirtų mėginių, paimtų vykdant nacionalinę priežiūrą, skaičius	Mėginių, užkrėstų kenksmingaisiais organizmais*, skaičius		
		Ištirtų mėginių skaičius	Atliktų tyrimų skaičius			Iš viso	Įvežtos produkcijos mėginių skaičius	Mėginių, paimtų vykdant nacionalinę priežiūrą, skaičius
1.	Bakteriologija	1 378	2 715	66	1 312	40	0	40
2.	Entomologija	1 504	3 263	233	1 271	0	0	0
3.	Nematologija	7 454	17 894	186	7 268	82	0	82
4.	Herbologija	314	314	3	311	0	0	0
5.	Mikologija	401	964	66	335	4	0	4
6.	Virusologija	175	46 003	1	175	6	1	5
7.	Viroidai	11	800	1	10	0	0	0
	Fitoplazmos	1	100	0	1	0	0	0
	<b>Iš viso:</b>	<b>11 238</b>	<b>72 053</b>	<b>556</b>	<b>10 683</b>	<b>132</b>	<b>1</b>	<b>131</b>

\* Mėginiai, kuriuose nustatyti kenksmingieji organizmai:

- augintojų savo ūkyje užauginta ir asmeninėms reikmėms naudojama bulvių sėkla, kurioje nustatyta ir identifikuota bakterija, sukianti bulvių žiedinį puvinį;
- maistinės bulvės, kuriose nustatyta ir identifikuota bakterija, sukianti bulvių žiedinį puvinį;
- m<sub>2</sub> kategorijos bulvių gumbai, kuriuose nustatyta ir identifikuota bakterija, sukianti bulvių žiedinį puvinį;
- dirvožemis, kuriame nustatytas auksinis bulvinis nematodas;
- slyvos ir abrikosai (sodai), kuriuose nustatytas slyvų raupligės virusas (Šarka);
- kalnapušės (pušynai), kuriose nustatytas grybas, sukiantis rudą spyglių dėmėtligę;
- chrizantemos, kuriose nustatytas grybas, sukiantis baltąsias rūdis;
- pomidorai (vaisiai), kuriuose nustatytas kiauliuogės mozaikos virusas.

FT(S) laboratorijos specialistai 2011 metais parengė 7 mėginių ėmimo metodikas: durpių mėginių paėmimo metodiką kenksmingiesiems organizmams nustatyti, mėginių paėmimo metodikas bulvinių cistas sudarančių nematodų kontrolei, bakterijai *Clavibacter michiganensis* subsp. *michiganensis* nustatyti pomidoruose, bakterijai *Xanthomonas axonopodis* pv. *citri*, bakterijai *Erwinia amylovora*, bakterijai *Xanthomonas arboricola* pv. *pruni*, tripsų (Thysanoptera: Thripidae) rūšims nustatyti.

**TARNYBOS SPECIALISTŲ DALYVAVIMAS ES TARYBOS KOMITETŲ, EK DARBO  
GRUPIŲ, TARPTAUTINIŲ ORGANIZACIJŲ VEIKLOJE, KONFERENCIJOSE,  
ĮVAIRIUOSE MOKYMUOSE**

Tarnybos specialistai aktyviai dalyvauja ES Tarybos komitetų, EK darbo grupių, tarptautinių organizacijų veikloje.

Augalų veislių skyriaus darbuotojai 2011 m. 2 kartus dalyvavo EK Nuolatinio žemės ūkio, sodininkystės, daržininkystės ir miškininkystės sėklos bei dauginamosios medžiagos komiteto posėdžiuose. Viename iš jų buvo aptariamasi 2004 m. liepos 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2100/94 dėl augalų veislių apsaugos Bendrijoje papildymas, numatant Bendrijos augalų veislių tarnybai pavesti papildomas funkcijas, susijusias su ES Bendrojo augalų veislių rūšių registro sudarymu, kitame – saugotinių žemės ūkio augalų ir daržovių bei savytųjų daržovių rūšių veislių registravimas. Skyriaus darbuotojai taip pat dalyvavo 3 Bendrijos augalų veislių tarnybos Administracinės tarybos posėdžiuose, kurių metu buvo balsuojama dėl naujojo Bendrijos augalų veislių tarnybos prezidento kandidatūros, sprendžiami kiti aktualūs augalų veislių apsaugos klausimai, taip pat Tarptautinės naujų augalų veislių apsaugos sąjungos Konsultacinio komiteto ir Tarybos posėdžiuose bei simpoziume apie augalų veislių selekciją ateityje ir Europos konferencijoje „Augalų veislių teisinė apsauga ES 21 amžiuje“, kartu su Šiaurės ir Baltijos šalių atstovais susitikime Norvegijoje aptarė sėklos sertifikavimo ir augalų veislių registravimo ir teisinės apsaugos suteikimo augalų veislėms tvarką bei kartu su Latvijos ir Estijos atstovais – augalų veislių ūkinio vertingumo tyrimo atlikimo metodikas, kurias nutarta kiek įmanoma suvienodinti.

ADM skyriaus 1 specialistas 2 kartus dalyvavo Nuolatinio žemės ūkio, sodininkystės ir miškininkystės sėklos bei dauginamosios medžiagos komiteto ir 2 kartus Nuolatinio vaisinių augalų genčių ir rūšių dauginamosios medžiagos komiteto posėdžiuose, po 1 kartą ES Tarybos darbo grupės žemės ūkio klausimais (augalų dauginamoji medžiaga) posėdyje ir Techninės darbo grupės sėklų ir augalų dauginamosios medžiagos teisės aktų klausimais susitikime.

ES viršūnių ir Europos laisvos prekybos asociacijos / Europos ekonominės erdvės (*European Free Trade Association / European Economic Area*) sėklą sertifikuojančių institucijų susitikime dalyvavo 2 specialistai (ADM skyriaus ir APKT(S) laboratorijos), Šiaurės ir Baltijos šalių sėklos kontrolės komiteto susitikime dalyvavo 1 ADM skyriaus specialistas, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (*Organisation for Economic Co-operation and Development*) kasmetinio įgaliotųjų institucijų atstovų susitikime – 1 Kauno regioninio skyriaus specialistas.

ES vyksta augalų apsaugos produktų veikliųjų medžiagų peržiūros procesas. 2011 metais ES Tarybos Maisto grandinės ir gyvūnų sveikatos nuolatinio komiteto „Augalų apsaugos produktai

– teisės aktai“ sekcijos posėdžiuose (Briuselyje) dalyvavo 5 AAPR skyriaus specialistai. Posėdžių metu buvo balsuota dėl 68 veikliųjų medžiagų patvirtinimo, nepatvirtinimo, patvirtinimo sąlygų pakeitimo. Taip pat dalyvauta 1 apeliacinio komiteto posėdyje. Šiems posėdžiams parengtos pozicijos dėl veikliųjų medžiagų asulamo, bitertanolio, chloropikrino, acetochloro.

EK rengtame seminare dėl bendrų veiksmų ES vertinant augalų apsaugos produktų veikliųjų medžiagų keliamą pavojų žmonių sveikatai (vykdant reglamentą (EB) Nr. 1107/2009) bei dėl vienodų kriterijų klasifikuojant ir ženklinant augalų apsaugos produktų veikliąsias medžiagas (vykdant Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1272/2008 dėl cheminių medžiagų ir mišinių klasifikavimo, ženkinimo ir pakavimo, iš dalies keičiantį ir panaikinantį direktyvas 67/548/EEB bei 1999/45/EB ir iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 1907/2006) Berlyne dalyvavo 1 AAPR skyriaus specialistas.

EK organizuotame specialiajame posėdyje Briuselyje dėl ES cheminių medžiagų, ardančių endokrininę sistemą, strategijos buvo aptartas EK Aplinkos generalinio direktorato parengtas projektas „Sugebėjimo įvertinti medžiagų, ardančių endokrininę sistemą, būklė“ bei įvertinti Europos Bendrijos vykdomos strategijos dėl cheminių medžiagų, ardančių endokrininę sistemą, prioritetai. Šiame posėdyje dalyvavo 1 AAPR skyriaus specialistas.

Braunšveige (*Braunschweig*) Vokietijos Vartotojų apsaugos ir maisto saugos federaliniame biure įvyko EK organizuotas chemijos specialistų, vertinančių augalų apsaugos produktus ir jų veikliąsias medžiagas, darbo grupės seminaras. Kadangi nuo 2011 m. birželio 14 d. pradėtas taikyti reglamentas (EB) Nr. 1107/2009, seminare buvo nagrinėti zoninio bei tarpzoninio vertinimo klausimai ir problemos: veikliųjų medžiagų tapatumo atitikties vertinimas pagal šio reglamento 38, 43 ir 45 straipsnius ir nauja gairių dokumento SANCO/10597/2003 redakcija; toksikologiškai svarbių priemaišų (pvz., nitrozaminų, dioksinų, kai kurių organinių tirpiklių) koncentracijų nurodymas specifikacijose; fizikinių ir cheminių savybių vertinimas, atsižvelgiant į naujus duomenis apie veikliosios medžiagos savybes; Vokietijos parengtas naujas dokumentas dėl šalyse registruotų produktų sudėties keitimo ir privalomų duomenų pateikimo, analogiškų augalų apsaugos produktų leidimų tiekti rinkai klausimai; dokumentų dėl veikliosios medžiagos analizės metodų (SANCO/3030) ir likučių analizės metodų stebėsenos tikslais (SANCO/825) redagavimo ir naujų dokumentų rengimo poreikių apžvalga. Ateityje numatoma parengti naujus dokumentus dėl izomerų, apsauginių medžiagų ir sinergiklių vertinimo, reikalavimų produktų pakuotei, sandėliavimo laiko nustatymo mažiau patvariems produktams.

Italijoje, Parmoje, Europos maisto saugos tarnybos (*European Food Safety Authority – EFSA*) organizuotame augalų apsaugos produktų veikliųjų medžiagų rizikos vertinimo priežiūros toksikologų ekspertų posėdyje dalyvavo 1 AAPR skyriaus specialistas. Posėdžio metu buvo svarstytos 3 veikliosios medžiagos: 2-naftiloksiacto rūgštis (2-NOA), prochlorazas, fosmetas.

EFSA pesticidų peržiūros ekspertų 89-ajame susitikime, vykusiame Parmoje, dalyvavo 1 AAPR skyriaus specialistas. Susitikimo metu peržiūrėtas toksiškumo bitėms tyrimas tunelyje / tente, siekiant įvertinti, ar patobulintos sėjamosios mašinos, kuriose įrengtas kreiptuvas, gali užtikrinti saugų neonikotinoidų, ypač tiometoksamo, naudojimą. Vokietijos duomenimis, kreiptuvai į sėjamasias pradėti montuoti 2008 metais ir juos turi tik sėjamosios mašinos, pagamintos nuo 2008 metų. Susitikime buvo prieita prie išvados, jog sėjamosiose įmontuoti kreiptuvai mažina dulkes, bet be papildomų tyrimų nustatyti dulkių kiekio neįmanoma. Tyrimas tentuose / tuneliuose tik patvirtino laboratorinių tyrimų duomenis apie žalingą tiometoksamo poveikį bitėms, todėl reikalingi ir lauko tyrimai.

Po veikliųjų medžiagų įrašymo į ES Tarybos direktyvos 91/414/EEB I priedą bei po veikliųjų medžiagų patvirtinimo pagal reglamentą (EB) Nr. 1107/2009 Briuselyje vykusiame darbo grupės posėdyje šiems klausimams ir problemoms apsvarstyti dalyvavo 1 AAPR skyriaus specialistas. Posėdžio metu svarstyti klausimai: augalų apsaugos produktų registravimas / perregistravimas ES šalyse įsigaliojus reglamentui, antrųjų pareiškėjų duomenų vertinimas ir reikalavimai, abipusio vertinimo pripažinimas (pagal reglamento (EB) Nr. 1107/2009 40 straipsnį), duomenų apsauga ir duomenų apsauga tyrimams su stuburiniais gyvūnais (pagal reglamento (EB) Nr. 1107/2009 62 straipsnį), veikliosios medžiagos fosetilo duomenų apsaugos atvejis, naujų duomenų vertinimo dokumentas (SANCO/10328/2006), veikliųjų medžiagų tapatumo atitikties vertinimas šalyse, analogiškų produktų perpakavimas, registracijos ataskaitos projektas, efektyvumas atliekant zoninį vertinimą, gairių dokumentas dėl sąrašo studijų, kuriomis remiantis veiklioji medžiaga įrašyta į Direktyvos 91/414/EEB I priedą (SANCO/10435/2004 – rev. 7), nauja veikliųjų medžiagų duomenų bazė, pagrindinių medžiagų patvirtinimo kriterijai (pagal reglamento (EB) Nr. 1107/2009 23 straipsnį), mažais plotais auginami augalai, beicuotų sėklų tiekimas rinkai nuo 2011 m. birželio 14 d. (pagal reglamento (EB) Nr. 1107/2009 49 straipsnį), augalų apsaugos produktų ir veikliųjų medžiagų klasifikavimas ir ženklinimas.

AAPR skyrius dalyvauja Šiaurės / Baltijos šalių projekto dėl bendro duomenų apie augalų apsaugos produktus vertinimo pripažinimo veikloje. 2011 metais AAPR skyriaus specialistai aktyviai bendradarbiavo su kolegomis iš Šiaurės ir Baltijos šalių dėl pasirengimo įgyvendinti reglamento (EB) Nr. 1107/2009 reikalavimus. Parengtas gairių dokumentas dėl darbo pasidalijimo Šiaurės zonoje registruojant produktus, kai jų veikliosios medžiagos įrašytos į Europos Tarybos (toliau – ET) direktyvos 91/414/EEB I priedą. 2011 metais vyko 7 telekonferencijos, kuriose buvo aptartas gairių dokumento projektas, diskutuojama dėl bendradarbiavimo tarp Šiaurės zonos šalių. Šalys narės pasiskirstė produktus, kuriems rengs vertinimo ataskaitas.

2011 metų birželio mėnesį Danijoje vyko Šiaurės ir Baltijos šalių seminaras „Dėl augalų apsaugos produktų vertinimo harmonizavimo Šiaurės zonoje“. Šiame seminare dalyvavo 2 AAPR

skyriaus specialistai. Seminare buvo aptarta, kaip suvienodinti rizikos vertinimo kriterijus įvairiose srityse (koordinavimo, efektyvumo, toksikologijos, likučių, ekotoksikologijos bei išlikimo ir pasiskirstymo aplinkoje) ir reikalavimus duomenims registruojant augalų apsaugos produktus Šiaurės zonos šalyse. Seminaro metu taip pat buvo apžvelgti nauji ES teisės aktai, problemos, nustatyti bendri tikslai.

Švedijoje ketvirtajame Šiaurės ir Baltijos šalių veiksmų su piktžolių, ligų, kenkėjų atsparumu pesticidams grupės (*Nordic Baltic Resistance Action Group – NORBARAG*) susitikime dalyvavo 1 AAPR skyriaus specialistas. Susitikimo metu buvo aptarti ligų, kenkėjų ir piktžolių atsparumo augalų apsaugos produktams klausimai Šiaurės ir Baltijos šalyse, pristatyti atliktų atsparumo tyrimų rezultatai.

Olandijoje, Vageningene (*Wageningen*), vykusioje konferencijoje „Augalų apsaugos sprendimai mažais plotais auginamoms kultūroms Europos Sąjungos Centrinėje ir Šiaurės zonoje“ buvo aptartos augalų apsaugos produktų naudojimo mažais plotais auginamiems augalams problemos ir pateikti siūlymai šioms problemoms spręsti: bendradarbiavimo ir koordinavimo tarp atsakingų valstybių narių institucijų, pasitikėjimo tarp visų suinteresuotų pusių stiprinimas, duomenų bazės, skirtos keistis informacija apie registruotus produktus, atliktus tyrimus ir iniciatyvas sukūrimas, sprendimų pateikimas tais atvejais, kai negalima naudoti augalų apsaugos produktų, gairių dokumentų dėl mažais plotais auginamų augalų apibrėžimo kriterijų parengimas, abipusio pripažinimo lengvinimas, nacionalinių reikalavimų mažinimas registruojant augalų apsaugos produktus mažais plotais auginamiems augalams, Europos fondo, reikalingo finansuoti mažais plotais auginamų augalų problemų sprendimo būdus, sukūrimas.

AAPR skyriaus 1 specialistas taip pat dalyvavo Vokietijoje vykusioje Fresenius konferencijoje „Vandens ir sausumos ekotoksikologija bei rizikos vertinimas“.

Berlyne vykusiame EPPO augalų apsaugos produktų darbo grupės susitikime, kuriame dalyvavo 1 AAPR skyriaus specialistas, buvo apsvarstytas reglamento (EB) Nr. 1107/2009 efektyvumo duomenų apibendrinimas atliekant zoninį augalų apsaugos produktų vertinimą ir EPPO standartų reikalavimai zoninio vertinimo kontekste. Pristatytas Europos augalų apsaugos asociacijos požiūris į zoninį vertinimą.

Įsigaliojus reglamentui (EB) Nr.1107/2009, 2011 metais Vienoje ir Taline vyko mokymai *Augalų apsaugos produktų vertinimas ir registravimas*. Mokymus organizavo EK SANCO direktoratas „Better Training for Safer Food“. Mokymų metu buvo aptartos temos: augalų apsaugos produktų zoninis vertinimas, abipusis pripažinimas, bendradarbiavimas tarp valstybių narių atliekant zoninį vertinimą, rizikos vertinimo harmonizavimas, efektyvumo vertinimas pagal zoninę augalų apsaugos produktų vertinimo procedūrą, duomenų apsauga (tyrimų rezultatai, atliktų su

stuburiniais gyvūnais, pasidalijimas (reglamento (EB) Nr.1107/2009 61 ir 62 straipsnio taikymas), harmonizuotas augalų apsaugos produktų klasifikavimas ir ženklavimas, administracinės procedūros ir dokumentacija, keturių procedūrų įgyvendinimas: veikliųjų medžiagų patvirtinimas, didžiausių leistinų koncentracijų nustatymas, harmonizuotas klasifikavimas ir ženklavimas, augalų apsaugos produktų registravimas. Šiuose mokymuose dalyvavo 2 AAPR skyriaus specialistai.

AAPK skyriaus specialistai taip pat aktyviai dalyvavo įvairiuose tarptautiniuose renginiuose, kuriuose buvo dalijamasi patirtimi ir svarstomi augalų apsaugos produktų kontrolės klausimai. 2011 metais dalyvauta 7 renginiuose (seminaruose, konferencijose).

Tarnybos specialistai, dirbantys fitosanitarijos, šviežių vaisių ir daržovių kokybės srityse, 2011 metais profesinę kompetenciją tobulino Airijoje, Italijoje, Portugalijoje, Norvegijoje, Vengrijoje, Slovėnijoje, Latvijoje, Lenkijoje organizuotuose tarptautiniuose augalų sveikatingumo kontrolės mokymuose. Sukaupta profesinė patirtis ir įgytos žinios tarptautiniuose seminaruose efektyviai naudojamos planuojant Tarnybos struktūrinių padalinių specialistų mokymų strategiją keleriems metams.

Fitosanitarijos skyriaus specialistų sukaupta profesinė patirtis gerai vertinama ir organizuojant tarptautinius mokymus. 2011 metais Fitosanitarijos skyriaus vedėjo pavaduotojas 4 tarptautiniuose mokymuose skaitė paskaitas apie EK sprendimų dėl miško kenkėjų ir medinės pakavimo medžiagos kontrolės taikymą.

Fitosanitarijos skyriaus specialistai aktyviai dalyvavo tarptautiniuose projektuose. Dalyvaudami tokioje veikloje specialistai ne tik dalijosi sukauptomis profesinėmis žiniomis, bet kartu stiprino ir savo specialiuosius bei administracinius gebėjimus. 2011 metais buvo baigti 2 Dvynių projektai (*Twining projects*), kuriuose Fitosanitarijos skyriaus specialistai dalyvavo ekspertų teisėmis. Tai – EK Dvynių projektas TR 2007 IB AG 02 „Augalo paso sistema ir operatorių registravimas“ (kurio metu buvo konsultuojami Turkijos augalų apsaugos pareigūnai augalo paso sistemos diegimo klausimais, teikta praktinė pagalba) bei EK Dvynių projektas TW KS 07/AG/IB/01 „Maisto saugos ir veterinarijos tarnybos“ (projekto metu teiktos žinios Kosovo augalų apsaugos specialistams apie nacionalinių teisės aktų harmonizavimą su augalų sveikatingumą reglamentuojančiais ES teisės aktais).

Tarnyba, kartu su Lietuvos Respublikos Valstybine maisto ir veterinarijos tarnyba, 2010 metais teikė Dvynių projekto „Pagalba Moldovai normų ir standartų diegimui augalinių produktų srityje“ MD10/ENP-PCA/AG/06 paraišką. Šis projektas buvo paskelbtas laimėtoju. Tuo pat metu laimėtoju buvo pripažintas ir Jungtinės Karalystės pateiktas panašus projektas. 2011 metais buvo pasiūlyta minėtus projektus sujungti į vieną Lietuvos ir Jungtinės Karalystės Dvynių projektą, kuriame Lietuva dalyvaus kaip jaunesnysis partneris.

Fitosanitarijos skyriaus specialistai aktyviai dalyvauja Nuolatinio augalų sveikatingumo komiteto posėdžiuose – 2011 metais dalyvauta 11-oje posėdžių; tarptautiniuose augalų sveikatingumo mokymuose ir kituose renginiuose dalyvauta 9 kartus.

2011 metais Danijoje, Šiaurės ir Baltijos šalių fitosanitarinių laboratorijų susitikime „Bakterijų *Clavibacter michiganensis* subsp. *sepedonicus* ir *Ralstonia solanacearum* nustatymas imunofluorescencijos metodu“ tyrimų kokybės tikrinimo programose dalyvavo 2 FT(S) laboratorijos specialistai.

EPPO bakteriologų-ekspertų darbo grupės ir Europos fitobakteriologų asociacijos (EPA) narių susitikimuose Sofijoje, Bulgarijoje, dalyvavo FT(S) laboratorijos vyriausiasis specialistas-bakteriologas. EPA sesijoje buvo aptarti tarplaboratorinio ILT2 projekto testų rezultatai, kurie, sesijai įpareigojus projekto organizatorius, turės atsispindėti parengtame moksliniame straipsnyje.

FT(S) ir APKT(S) laboratorijų specialistai dalyvavo mokymuose rengiantis laboratorijos akreditavimui pagal LST EN ISO/IEC 17025 standartą.

2011 metais aktyviai dalyvauta Lietuvos standartizacijos departamento Techninio komiteto TK 57 „Trašos“ veikloje rengiant ir svarstant 30 standartų. I ketvirtyje taip pat dalyvauta Patvariųjų organinių teršalų tvarkymo 2010–2015 m. programos rengimo ir derinimo darbo grupėje.

## **AKTUALIOS INFORMACIJOS AUGALININKYSTĖS SRITYJE VIEŠINIMAS**

Tarnyba nuolat rūpinasi aktualios informacijos augalininkystės srityje viešiniu tiek Lietuvos spaudoje tiek ir Tarnybos interneto svetainėje.

2011 metais ADM skyriaus specialistai parengė straipsnį „Geras derlius – tik iš sertifikuotos sėklos“, kuris buvo paskelbtas laikraštyje „Ūkininko patarėjas“, teikė informaciją straipsniams „Prancūziškų rapsų nederėjimo priežastys vis dar neaiškios“, „Kodėl nuvylė prancūziški rapsai“. Tarnybos interneto svetainėje paskelbtas informacinis pranešimas „Dėl vasarinių rapsų veislių derinių „Katia“ ir „Jura“.

APKT(S) laboratorijos specialistų parengtas straipsnis „Teisingo grūdų kokybės įvertinimo svarba“ buvo išspausdintas žurnale „Mano ūkis“. Straipsnyje pateikta trumpa informacija apie grūdų supirkimo reikalavimus, grūdų mėginių ėmimą, grūdų kokybės tyrimų svarbą ir nesutarimų tarp grūdų pardavėjų ir supirkėjų sprendimo būdus.

AAPR skyriaus specialistai parengė 3 straipsnius: „Asmeninės apsaugos priemonės dirbant su augalų apsaugos produktais“, kuris atspausdintas žurnale „Mano ūkis“, ir „Kad viskas augtų ir žydėtų, saugokime bites“ bei „Augalų apsaugos produktų mišinių naudojimas: už ir prieš“, kurie patalpinti Žemės ūkio ministerijos tinklalapyje.



Taip pat buvo rengiami straipsniai fitosanitarijos klausimais. 2011 metais buvo parašyti straipsniai ir / arba teikiama informacija straipsniams: „Augalų sveikatingumo kontrolės aktualijos“, „Vėžys – pavojinga bulvių liga“; 3 straipsniai, susiję su šviežių vaisių ir daržovių kokybe: „Reikalavimai šviežių vaisių ir daržovių tiekimui rinkai“, „Tobulinama šviežių vaisių ir daržovių kokybės kontrolės sistema Europos Sąjungoje“ ir „Kviečiame įsigyti šviežių vaisių ir daržovių kokybės žinovo kvalifikaciją“. Parašytas straipsnis apie genetiškai modifikuotų augalų auginimą „Genetiškai modifikuoti augalai: auginti draudžiama, vartoti leidžiama“, teikta informacija straipsniui apie lietuviškos kilmės daržovių eksportą ir jų tiekimą vidaus vartojimo rinkai „Patriotizmas atvirkščiai proporcingas pelnui“, taip pat apie citrinmedinio ūsuočio paplitimą, jo daromą žalą ir kovos su šiuo kenkėju priemonės. Visi šie straipsniai buvo paskelbti Lietuvos spaudoje ir Tarnybos interneto svetainėje.

Fitosanitarijos skyriaus specialistai 2 kartus teikė informaciją spaudos atstovams siekdami visapusiškai supažindinti visuomenę su Europos Parlamento svarstomais GM augalų auginimą reglamentuojančiais teisės aktais bei numalšinti nepagrįstai kilusį subruzdimą, esą Lietuvoje nesirūpinama komercinių pasėlių stebėseną. Be to, žiniasklaidai buvo teikta informacija apie GMO rizikos kultūrų stebėsenos rezultatus ir aiškinta, kad GM augalus auginti Lietuvoje pernelyg sudėtingos sąlygos dėl ūkio subjektams privalomų įvykdyti kriterijų gausos.

Tai pat buvo teikta aktuali informacija apie maistinių bulvių pasiūlos ir paklausos tendencijas, aiškinta, jog nuogaštauti, kad lietuviškos bulvės bus eksportuotos nėra pagrindo.

Visa aktualiausia informacija augalininkystės klausimais nuolat skelbiama Tarnybos interneto svetainėje.

---

Parengė

**Veiklos planavimo ir kontrolės skyrius**